

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА

ХАРЧЕНКО СЕРГІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 378:63-057.875]:[613:005.336.2]:796.011.1(043.3)

**ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ
У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ**

Спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Суми – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Сумському національному аграрному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Рибалко Петро Федорович,
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка,
доцент кафедри теорії та методики
фізичної культури (м. Суми).

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Сущенко Андрій Віталійович,
Класичний приватний університет,
завідувач кафедри освіти та управління
навчальним закладом (м. Запоріжжя);

кандидат педагогічних наук, доцент,
Куртова Галина Юрївна,
Національний університет «Чернігівський
колегіум» імені Т.Г. Шевченка,
доцент кафедри біологічних основ,
фізичного виховання, здоров'я та спорту
(м. Чернігів).

Захист відбудеться 27 листопада 2018 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 55.053.03 у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка Міністерства освіти і науки України за адресою: 40002, Сумська обл., м. Суми, вул. Роменська, 87, ауд. 214.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка Міністерства освіти і науки України за адресою: 40002, Сумська обл., м. Суми, вул. Роменська, 87.

Автореферат розіслано 26 жовтня 2018 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. Ю. Кудріна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Глобалізаційні та інтеграційні процеси в українському суспільстві, динамічний розвиток технологій у різних галузях народного господарства, визнання світовою спільнотою проблеми збереження фізичного і психологічного здоров'я як головного показника соціально-економічної зрілості членів суспільства, культури й успішності держави, зумовлюють особливі вимоги до професійної діяльності фахівців будь-якої сфери, у тому числі аграрної, яка для української держави є пріоритетною. Це актуалізує проблему якісної підготовки конкурентоздатного фахівця аграрного профілю, який здійснює професійну діяльність у специфічних умовах праці (зовнішні погодні умови, часто однотипний характер рухових дій, ненормований робочий день, сезонність праці тощо).

Разом з тим за статистичними даними Фонду соціального страхування для аграрної галузі визначені: шкідливі виробничі фактори (вплив пилу, вібрації, шуму, пестицидів і мінеральних добрив, важкість та напруженість праці); поширення професійних захворювань (вібраційна хвороба серед трактористів, захворювання нервової системи серед механізаторів, скотарів, полеводів, приглухуватість серед робітників ремонтних майстерень тощо); зниження рівня життя (неякісне дозвілля, відсутність постійного заробітку тощо). Тобто статистичні дані засвідчують низьку культуру населення у галузі здоров'язбереження й актуалізують проблему формування у фахівців аграрного профілю не лише професійної компетентності, а й таких особистісних якостей, як здатність адаптуватися до різних умов праці, здатність до самозбереження й фізичного та психічного відновлення тощо.

Провідна роль у здоров'язбереженні, безумовно, належить професійно-прикладній фізичній підготовці, яка покликана не лише підтримати фізичний стан на період навчання, а й сформувати підґрунтя подальшого усвідомленого здоров'язбереження. Саме тому професійно-прикладна фізична підготовка в аграрних університетах у першу чергу має сприяти охороні здоров'я молодій людини та формувати у неї знання у галузі охорони здоров'я, мотиви збереження здоров'я як психофізіологічної основи успішної професійної діяльності, що обумовлює потребу формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки.

Здоров'язбережувальна компетентність є складовою соціальних і цивільних компетентностей як ключових, що визначені у міжнародних деклараціях і комюніке Хартії ЄС та ЮНЕСКО. Актуальність проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності окреслена в Національній стратегії розвитку освіти в Україні до 2021 р. (2012 р.), у Законах України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про охорону здоров'я» (2017 р.), у Концепції «Здоров'я 2020: український вимір» (2011 р.), у Цільовій соціальній комплексній програмі розвитку фізичної культури і здоров'я (2016 р.), у листах Міністерства освіти і науки України «Щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах» (2015 р.), у постанові Верховної Ради України «Про забезпечення сталого розвитку сфери фізичної культури і спорту в Україні в умовах децентралізації влади» (2016 р.) та інших державних національних програмах і документах.

У роботах науковців наголошується на важливості здоров'язбереження (Л. Сущенко, О. Томенко), удосконаленні навчальних планів професійної підготовки фахівців з метою їх орієнтації на формування знань про здоров'я та умінь його зберігати й відновлювати (Ю. Бойчук, Ю. Лянной, О. Міхеєнко, М. Носко, П. Рибалко та ін.), висвітлюються питання удосконалення системи аграрної освіти (Л. Гришко, С. Корилук, М. Швиденко, Т. Івашкова та ін.), формування різних аспектів культури здоров'я та здорового способу життя студентів (В. Бондаренко, Ю. Козерук, Г. Куртова, П. Приходько, А. Сущенко та ін.)

Водночас проведений аналіз теоретичного і практичного досвіду професійно-прикладної фізичної підготовки засвідчив поряд з обов'язковістю курсів фізичної культури відсутність системного бачення важливості формування у майбутніх аграріїв знань про здоров'я та його складові, про способи й методи його збереження, зміцнення й відновлення, про ціннісні орієнтації на здоровий спосіб життя тощо.

Теоретичний аналіз наукових праць та вивчення практичного досвіду підготовки фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки виявили низку суперечностей між:

- зростаючими вимогами суспільства до здоров'язбереження української нації та відсутністю стратегій здоров'язбереження у професійній підготовці фахівців аграрного профілю;

- підвищеними ризиками погіршення здоров'я фахівців аграрного профілю (складні погодні умови, залежність від сезонних робіт, ненормований робочий день тощо), їх професійного вигорання та відсутністю спеціально орієнтованої на здоров'язбереження професійно-прикладної фізичної підготовки;

- запитом суспільства на якісну компетентісно орієнтовану підготовку фахівців та недостатньою теоретико-практичною базою формування здоров'язбережувальної компетентності у фахівців аграрного профілю;

- потребою у кваліфікованих фахівцях аграрного профілю зі сформованою здоров'язбережувальною компетентністю та відсутністю моделей формування такої компетентності у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки.

Отже, актуальність проблеми, її недостатня дослідженість та необхідність розв'язання зазначених суперечностей зумовили вибір теми дослідження **«Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проводилося у межах науково-дослідної роботи кафедри теорії і методики фізичної культури Навчально-наукового інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка за темою «Теоретичні і методичні основи фізкультурної освіти різних груп населення» (номер державної реєстрації № 0116U000900, 2016-2017 рр.), де автором визначено шляхи формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю.

Тему дослідження затверджено вченою радою Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (протокол № 10 від 25.05.2015 р.).

Об'єкт дослідження – процес професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх фахівців аграрного профілю.

Предмет дослідження – модель формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки.

Мета дослідження полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці моделі формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки.

Відповідно до поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**:

- 1) з'ясувати стан розробленості проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності у педагогічній теорії і практиці;
- 2) уточнити зміст і визначити структуру поняття здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю;
- 3) розробити критерії, показники й схарактеризувати рівні сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки;
- 4) теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити модель формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки;
- 5) розробити навчально-методичне забезпечення процесу формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю в межах професійно-прикладної фізичної підготовки.

Для розв'язання поставлених завдань були використані такі **методи дослідження**:

– *теоретичні*: аналіз, систематизація, порівняння та узагальнення для зіставлення різних підходів науковців щодо проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх аграріїв та уточнення поняттєво-категоріального апарату дослідження, вибору критеріїв, показників і рівнів сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки; проектування і моделювання для розроблення моделі формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки;

– *емпіричні*: спостереження, опитування, анкетування, тестування, педагогічний експеримент для з'ясування рівнів сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки;

– *статистичні*: для обробки результатів педагогічного експерименту з метою їх аналізу та перевірки достовірності.

Методологічну основу дослідження становлять положення теорії наукового пізнання, загальнофілософські ідеї гуманістичного розуміння дорослої людини як активного, творчого суб'єкта професійної діяльності, найвищої цінності суспільства, теорії професійного самовизначення, становлення й особливості особистісного розвитку, теорія поетапного формування розумових дій, психологічні теорії мислення, теорія розвивального навчання.

Теоретичною основою дисертації слугували фундаментальні положення теорії систем та розвитку освітніх систем, теорії впливу інноваційних процесів на розвиток професійної освіти.

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що:

– *уперше* теоретично обґрунтовано модель формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки, яка базується на професійно особистісному, діяльнісному, холістичному та компетентнісному підходах, спеціальних принципах формування здоров'язбережувальної компетентності (принципах системності, інтеграції, творчої спрямованості, орієнтації на інновації, освітньої рефлексії) та специфічних принципах професійно-прикладної фізичної підготовки (адекватності педагогічного впливу, формування позитивної мотивації, підвищення активності, удосконалення матеріально-технічного забезпечення), передбачає удосконалення змісту (освітні програми, спецкурси, програми тренувань), форм (проблемна лекція, лекція-бінар, лекція-візуалізація, семінарські заняття), методів (словесні, практичні, наочні, інтерактивні, імітаційно-ігрові, проектні, проблемні) та засобів (комплекси фізичних вправ, ІКТ);

– *уточнено* зміст поняття здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки як інтегрованої характеристики якостей фахівця, що формується у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки і відображає рівень знань про здоров'я та його складові, способи і методи його збереження, зміцнення та відновлення, про безпеку професійної діяльності, досвід пізнавальної і практичної діяльності та ціннісні орієнтації до здорового способу життя, що регулюють поведінку під час повсякденної та професійної діяльності; *визначено* структуру здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю як взаємозв'язок аксіологічного, гносеологічного, фізкультурно-оздоровчого компонентів;

– *розроблено* критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-усвідомлюваний, особистісний), показники (мотивація, ціннісні орієнтації, обсяг і повнота знань, процедурні навички, адаптаційні можливості і працездатність) та рівні (початковий, нормативний, активний) сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки;

– *удосконалено* навчально-методичне забезпечення курсів «Фізичне виховання» та «Спеціальна фізична підготовка»;

– *подальшого розвитку* набули основні напрями реалізації компетентнісного підходу у професійній освіті, зокрема положення щодо упровадження інтерактивних форм і методів навчання у професійну підготовку майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробленні та упровадженні в освітній процес професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх фахівців аграрного профілю програми спецкурсу «Спеціальна фізична підготовка» вибіркової частини навчальних планів підготовки фахівців

аграрного профілю, де передбачено формування здоров'язбережувальної компетентності, і який містить теоретичний матеріал для лекційних занять, методичні рекомендації для тренувальних занять, пропозиції до організації самостійної роботи та контрольних заходів; робочих програм навчальної дисципліни «Фізичне виховання», де передбачено модуль «Здоров'язбережувальна компетентність»; практикуму «Атлетична гімнастика – оздоровчі заняття», де описано оздоровчі та відновлювальні комплекси вправ.

Матеріали дослідження можуть бути використані викладачами фізичної культури для формування у майбутніх фахівців аграрного профілю здоров'язбережувальної компетентності у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки.

Результати дослідження **впроваджено** у закладах вищої аграрної освіти – Полтавській державній аграрній академії (довідка № 16/38-12 від 28.11.2017 р.), Дніпровському державному аграрно-економічному університеті (довідка № 44-11-886 від 12.12.2017 р.), Вінницькому національному аграрному університеті (довідка № 32/16 від 06.02.2018 р.), Харківському національному аграрному університеті ім. В.В. Докучаєва (довідка № 1291/01-24 від 14.03.2018 р.), Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (довідка № 3 від 30.03.2018 р.), Сумському національному аграрному університеті (довідка № 1417/1 від 05.04.2018 р.).

Особистий внесок здобувача у статтях, написаних у співавторстві, полягає в теоретичному аналізі наукової літератури та описі фізичних вправ для поліпшення, відновлення, гартування фізичного здоров'я майбутніх фахівців аграрного профілю. Зокрема, у роботі [1] авторським внеском є опис методики силового тренування; у статтях [2; 3; 5] виокремлено різні групи фізичних вправ, які зорієнтовані на здоров'язбереження; у роботі [4] схарактеризовано показники психологічної підготовки студентів аграрного університету; у статті [8] описано вправи, спрямовані на розвиток швидкісно-силових якостей майбутніх аграріїв; у розвідці [9] обґрунтовано мотиваційні потреби в руховій активності студентів аграрного ВНЗ; у статті [14] представлено особливості фізкультурно-оздоровчої роботи зі студентами аграрних університетів у позанавчальний час; у практикумі [15] описано техніку оздоровчих вправ для майбутніх аграріїв.

Апробація результатів дисертаційного дослідження. Основні положення та результати дисертаційного дослідження були представлені для обговорення на наукових, науково-практичних конференціях та семінарах різних рівнів. Зокрема, *міжнародних*: Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення (Суми, 2016, 2018), Педагогіка і сучасні аспекти фізичного виховання (Краматорськ, 2016), Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця (Суми, 2017); *усеукраїнських* науково-методичних семінарах «Академічна культура дослідника в освітньому просторі» (Суми, 2016-2017), «Здоров'я та краса» (Чернігів, 2017), «Здоров'я людини в сучасному культурно-освітньому просторі» (Суми, 2017-2018).

Матеріали дисертаційного дослідження доповідалися й обговорювалися на засіданнях кафедри фізичного виховання Сумського національного аграрного університету, кафедри теорії і методики фізичної культури Сумського державного

педагогічного університету імені А.С. Макаренка, науково-методичних семінарах Лабораторії «Академічна культура дослідника» (2014-2018 рр.).

Публікації. Основні наукові положення та результати дисертаційного дослідження висвітлено у 15 публікаціях автора (5 – одноосібні), з яких: 1 навчальний посібник, 6 статей у фахових виданнях України, 4 матеріали апробаційного характеру, 4 матеріали, які додатково відображають результати дослідження.

Структура дисертації. Дисертація складається з анотацій, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (336 найменувань, із яких 16 – іноземними мовами), 19 додатків на 101 сторінці. Дисертація містить 20 таблиць, 7 рисунків.

Загальний обсяг дисертації становить 326 сторінок, із них основний текст дисертації – 172 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність обраної теми, сформульовано об'єкт, предмет, мету, визначено завдання, описано методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення роботи, наведено відомості про апробацію та впровадження одержаних результатів.

У *першому розділі* «**Теоретичні засади формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю**» – представлено аналіз стану розробленості проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю в педагогічній теорії і практиці, зокрема проаналізовано сучасні вимоги та підходи до професійно-прикладної фізичної освіти майбутніх аграріїв, особливості їх професійної діяльності та професійної підготовки, а також уточнено сутність поняття «здоров'язбережувальна компетентність майбутніх фахівців аграрного профілю», визначено критерії та рівні сформованості здоров'язбережувальної компетентності.

Опрацювання теоретичних джерел дало змогу з'ясувати, що до кола глобальних проблем людства світова спільнота відносить проблему фізичного, морального, соціального здоров'я як головного показника соціально-економічної зрілості, культури й успішності держави. Статистичні дані Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України засвідчують негативні тенденції щодо стану здоров'я нації. Зокрема, встановлено, що в аграрній сфері через особливі умови праці і специфіку професійної діяльності зростає кількість різних хронічних захворювань, водночас відновлення здоров'я не відбувається через необізнаність у галузі здоров'язбережувальної компетентності. Тому з огляду на незадовільну культуру здоров'язбереження населення і одночасну орієнтацію України на розвиток аграрного сектору економіки надважливим є формування здоров'язбережувальної компетентності для такої групи молоді, як студентство аграрних університетів.

Аналіз педагогічного досвіду, навчально-методичного забезпечення професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх фахівців аграрного профілю засвідчив, що у її змісті частково представлений навчальний матеріал про чинники негативного впливу на здоров'я фахівця-аграрія. При цьому результати анкетування

студентів свідчать, що у останніх не сформоване цілісне бачення здорового способу життя, відсутні навички збереження свого здоров'я та здоров'я інших людей, не сформовані цінності і мотиви здоров'язбереження. Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки у закладах вищої освіти здійснюється епізодично, без належного урахування специфіки та структури цього процесу. Виконувана студентами діяльність позбавлена внутрішньої мотивації.

Анкетування студентів і викладачів виявило, що більшість із них не усвідомлюють важливості здоров'язбереження у майбутніх фахівців аграрного профілю (52,8%), а підтримку належного стану здоров'я в основному пов'язують із задовільними санітарно-гігієнічними умовами у навчальному закладі (69,7%) і зменшенням забруднення навколишнього середовища (52,2%). Цим підтверджується низька обізнаність молоді у галузі здоров'язбереження і актуалізується потреба удосконалення змісту професійної підготовки фахівців аграрного профілю через формування у них здоров'язбережувальної компетентності у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки.

На основі порівняльного аналізу дотичних понять, узагальнення й систематизації результатів дослідження встановлено, що *здоров'язбережувальна компетентність майбутніх фахівців аграрного профілю* є складовою професійної компетентності і визначається як інтегрована характеристика якостей фахівця, що формується у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки і відображає рівень знань про здоров'я та його складові, способи і методи його збереження, зміцнення та відновлення, про безпеку професійної діяльності, досвід пізнавальної і практичної діяльності та ціннісні орієнтації до здорового способу життя, що регулюють поведінку під час повсякденної та професійної діяльності.

Обґрунтовано *структурні компоненти* здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю: *аксіологічний* (характеризується усвідомленням цінності здоров'я та необхідності його збереження, турботою про своє здоров'я та здоров'я інших людей, мотивацією до збереження здоров'я); *гносеологічний* (передбачає наявність знань про здоров'я та методи його збереження, відновлення і зміцнення); *фізкультурно-оздоровчий* (характеризується уміннями використовувати набуті знання для збереження свого здоров'я та розв'язання професійних завдань, а також індивідуально-психологічні якості, важливі для майбутніх фахівців аграрного профілю). Відповідно до цих компонентів розроблено *критерії* сформованості здоров'язбережувальної компетентності: *мотиваційно-ціннісний* (показники: сформованість у студентів ціннісного ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших людей, наявність стійкого інтересу і мотивації до збереження здоров'я); *когнітивно-усвідомлюваний* (показники: обсяг і повнота знань про здоров'я та способи його збереження); *особистісний* (показники: індивідуально-психологічні та фізичні якості, важливі для майбутнього фахівця аграрного профілю).

За розробленими критеріями стала можливою оцінка рівнів сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю: *початковий, нормативний і активний*.

Початковий рівень сформованості здоров'язбережувальної компетентності характеризується несформованим ціннісним ставленням до свого здоров'я та здоров'я інших людей; відсутністю стійкої мотивації до оволодіння здоров'язбережувальною компетентністю та засвоєння норм і правил збереження здоров'я; обмеженим запасом знань про здоров'я та способи його збереження, відсутністю їх творчого переосмислення та невмінням перенести у практичну площину; несформованістю умінь і навичок збереження здоров'я, пасивністю при використанні знань у галузі здоров'язбереження, здатністю діяти лише за інструкцією; відсутністю прагнення до оволодіння новими способами діяльності, переважанням почуттів невпевненості, байдужості і сумніву; несформованістю індивідуально-психологічних та фізичних якостей, важливих для майбутнього фахівця аграрного профілю, неусвідомлення їх значення під час професійної діяльності; нездатністю до самоосвіти і самовдосконалення; нерозвиненістю рефлексивного мислення, нездатністю до самоконтролю та неадекватною самооцінкою своєї діяльності.

Нормативний рівень сформованості здоров'язбережувальної компетентності характеризують прийняття цінностей здоров'язбереження лише в окремих ситуаціях; ситуативна мотивація до оволодіння здоров'язбережувальною компетентністю; сформованість знань про здоров'я та способи його збереження, здатність їх використовувати; уміння і навички збереження здоров'я, які виявляються в типових ситуаціях; адекватне орієнтування в ситуаціях, пов'язаних із збереженням здоров'я, відсутність прагнення до оволодіння новими способами та прийомами діяльності, дефіцит оригінальних рішень; слабо сформовані усвідомлення значущості здоров'язбереження під час професійної діяльності.

Для активного рівня сформованості здоров'язбережувальної компетентності характерним є усвідомлення важливості збереження здоров'я, ціннісне ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших людей; стійкий інтерес та мотивація до формування здоров'язбережувальної компетентності й подальшого її удосконалення; сформованість системи знань про здоров'я та способи його збереження, впевненість в їх істинності, ефективне використання знань; ґрунтовне володіння уміннями і навичками збереження, зміцнення та відновлення здоров'я під час професійної діяльності і в повсякденному житті, здатність застосовувати відомі способи діяльності у нових умовах; здатність до аналізу та узагальнення досвіду збереження здоров'я; здатність до самоосвіти та постійне прагнення до самовдосконалення у галузі здоров'язбереження.

Таким чином, у першому розділі дисертаційного дослідження подано вирішення першого, другого й частково третього завдань дослідження.

У другому розділі «Обґрунтування моделі формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки» – надано теоретичне обґрунтування моделі формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю, а також розкрито методичні особливості її реалізації.

Теоретичною основою розробки моделі формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю стали методологічні підходи

(професійно особистісний, діяльнісний, холістичний та компетентнісний) й принципи, серед яких спеціальні принципи формування здоров'язбережувальної компетентності (принципи системності, інтеграції, творчої спрямованості, орієнтації на інновації, освітньої рефлексії) та специфічні принципи професійно-прикладної фізичної підготовки (адекватності педагогічного впливу, формування позитивної мотивації, підвищення активності, удосконалення матеріально-технічного забезпечення).

Професійно особистісний підхід створює умови для розвитку тих якостей особистості під час професійно-прикладної фізичної підготовки, які забезпечують успішне виконання професійної діяльності і забезпечують здоров'язбереження. Основною метою залучення *діяльнісного підходу* є навчання майбутніх фахівців аграрного профілю визначати цілі та планувати свою діяльність так, щоб поряд з розвитком своїх професійних якостей відбувалося не тільки збереження власного здоров'я, а й здоров'я оточення. *Холістичний підхід* обумовлює сприйняття власного здоров'я через взаємозв'язок тілесного, душевного і духовного благополуччя, що дає можливість людині, повністю реалізуючи свій особистісний і фізичний потенціал, найкращим чином вирішувати життєві та професійні завдання. Реалізація *компетентнісного підходу* забезпечує досягнення основної мети професійної освіти, тобто підготовку компетентного фахівця аграрного профілю, а також здатність відновлюватися у складних професійних умовах праці.

Розроблена модель формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки (рис. 1) включає взаємопов'язані структурні компоненти: цільовий (містить мету), методологічний (містить підходи та принципи), методичний (містить зміст, методи, форми та засоби) та діагностико-результативний (містить складові здоров'язбережувальної компетентності, критерії та показники) блоки.

Модель відображає шлях формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки через форми (проблемна лекція, лекція-бінар, лекція-візуалізація, семінарські заняття, навчально-тренувальні заняття, самостійна робота), методи (словесні, практичні, наочні, проблемні, інтерактивні, імітаційно-ігрові, проектні) й засоби (комплекси фізичних вправ інноваційної спрямованості та ІКТ).

У зміст дисципліни «Фізичне виховання» включено навчальний матеріал здоров'язбережувальної тематики (окремі питання, теми, модулі). Також розроблено і впроваджено спецкурс «Спеціальна фізична підготовка», головною метою якого є формування цілісної системи знань про здоров'я та умінь їх використовувати для відновлення, оздоровлення, гартування; обґрунтовано пріоритетність силових видів спорту для поліпшення фізичного здоров'я майбутніх фахівців аграрного профілю; підтверджено ефективність секційних занять (шахи, шашки) для відновлення/поліпшення психічного здоров'я та рухових видів спорту (футбол, волейбол тощо) для відновлення фізичного і духовного здоров'я; у межах позааудиторних занять схарактеризовано специфіку фізкультурно-оздоровчої роботи у студентських гуртожитках.

Формування різних аспектів здоров'язбережувальної діяльності здійснювалося під час *аудиторної* (проблемні лекції, лекції-бінари, лекції-візуалізації, лекції з

Рис. 1. Модель формування здоров'язберезувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі ППФП

помилками, семінари, навчально-тренувальні заняття тощо) та *позааудиторної роботи* (робота над проектами, написання доповідей і рефератів, підготовка презентацій; участь у роботі наукових проблемних груп, науково-практичних конференціях з питань культури здоров'я, роботі круглого столу «ВІЛ/СНІД: сутність та проблема»; туристичні походи; участь у спортивних змаганнях різних рівнів; робота у міжнародних благодійних фондах тощо), що забезпечувало розвиток потреби у збереженні свого здоров'я та здоров'я оточення, формування ціннісних орієнтацій та стійких мотивів до набуття здоров'язбережувальної компетентності.

Представлено використання таких *методів навчання*, як евристична бесіда, метод проектів, тренінг, ділова гра, «мозковий штурм», діалог, дебати, диспут, переконання, демонстрація, вирішення ситуаційних завдань, рефлексивні ситуації, тестування.

Вказані форми й методи професійно-прикладної фізичної підготовки забезпечили не лише формування знань, умінь і навичок щодо здоров'язбереження майбутніх фахівців аграрного сектору, а й розвиток їхніх особистісних якостей, зокрема: відповідальності, емоційно-вольової стійкості, вимогливості, дисциплінованості, ціннісного ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших.

Таким чином, у другому розділі розкрито четверте (частково) та п'яте завдання дослідження.

У *третьому розділі* **«Експериментальна перевірка ефективності формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки»** – представлено результати експериментальної перевірки моделі формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки.

Основні положення дисертаційного дослідження перевірялись експериментально протягом чотирьох років (2014-2018 рр.) у два етапи.

Констатувальний етап педагогічного експерименту дозволив з'ясувати наявний стан сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю, що в подальшому дозволило вивчити динаміку змін її сформованості. Встановлено причини низького рівня сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю, серед яких: низький рівень теоретичної підготовленості щодо здоров'язбереження; недостатній рівень фізичної підготовленості для виконання фізичних вправ здоров'язбережувального характеру; недостатня кількість аудиторного часу для відпрацьовування навичок та вмінь здоров'язбережувальної діяльності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі ППФП; недостатня увага виконанню індивідуальних тренувальних програм майбутніх фахівців аграрного профілю; низький рівень мотивації до збереження здоров'я і набуття здоров'язбережувальної компетентності; відсутнє бачення цілісної системи здоров'язбережувальних знань.

Формувальний етап експериментальної роботи передбачав упровадження у процес професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх фахівців аграрного профілю визначених та обґрунтованих змісту, форм, методів та засобів навчання, що забезпечують формування здоров'язбережувальної компетентності. Для цього в

експериментальній групі (ЕГ) під час професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх фахівців аграрного профілю використовувалися описані форми, методи і засоби навчання. У контрольній групі (КГ) професійно-прикладна фізична підготовка здійснювалася за традиційно поширеними методиками. До контрольної групи увійшло 114 студентів, майбутніх фахівців аграрного профілю, до експериментальної – 108 студентів аграрних спеціальностей.

Визначення рівнів сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю та систематизація одержаних результатів здійснювалися на самому початку та на підсумковому етапі експериментального дослідження. Для оцінювання сформованості компонентів здоров'язбережувальної компетентності були використані анкетування за темою «Ваше ставлення до здоров'я» та «Ваше ставлення до здоров'язбережувальної діяльності», опитування за питальником М. Рокича «Ціннісні орієнтації», тестова перевірка знань, системи гімнастичних вправ та тест PWC_{170} .

Аналіз результатів проведеного експерименту засвідчив успішність реалізації авторської моделі, що підтверджують данні у табл. 1, де якісні й кількісні зміни за кожним із показників відображені у динаміці рівнів сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю контрольної та експериментальної груп.

Таблиця 1

Динаміка рівнів у експериментальній та контрольній групах (%)

Критерій та показник	Рівень сформованості	ЕГ	КГ
Мотиваційно-ціннісний критерій			
Мотивація до збереження здоров'я (МЗ)	початковий	-12,9%	-1,8%
	нормативний	1,8%	0,8%
	активний	11,1%	1,0%
Ціннісні орієнтації (ЦО)	початковий	-9,3%	-3,6%
	нормативний	1,0%	1,8%
	активний	8,3%	1,8%
Когнітивно-усвідомлюваний критерій			
Обсяг та повнота знань (ОЗ)	початковий	-10,2%	-2,6%
	нормативний	9,2%	0,9%
	активний	1,0%	1,8%
Процедурні навички (ПН)	початковий	-11,1%	-0,9%
	нормативний	12,0%	1,7%
	активний	-0,9%	-0,8%
Особистісний критерій			
Адаптаційні можливості і працездатність (АМП)	початковий	-12,1%	-1,7%
	нормативний	6,5%	-0,9%
	активний	5,6%	2,6%

Отже, ефективність впровадженої моделі формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки підтверджено статистичними методами на рівні значущості 0,05.

Таким чином, у даному розділі дисертації завершено вирішення четвертого завдання дослідження.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення й практичне розв'язання проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки. Під час дисертаційного дослідження було вирішено усі поставлені завдання. Отримані позитивні результати дали змогу зробити такі **висновки**.

1. Формування здоров'язбережувальної компетентності є актуальною проблемою сфери освіти, яка потребує вирішення для різних галузей професійної підготовки і особливо для фахівців аграрного профілю, професійна діяльність яких пов'язана зі специфічними умовами праці, серед яких енергійний, але часто однотипний, характер рухових дій, особливі зовнішні умови діяльності, сезонність праці тощо. Така робота потребує високого рівня фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я, підтримка якого у фахівців аграрного профілю ототожнюється зі здоров'язбережувальною компетентністю, яку доцільно формувати у процесі їх професійно-прикладної фізичної підготовки.

2. За аналізом наукових джерел встановлено, що здоров'язбережувальна компетентність є складовою професійної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю і визначається як інтегрована характеристика якостей фахівця, котра формується у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки і відображає рівень його знань про здоров'я, способи і методи його збереження й зміцнення, досвід пізнавальної і практичної діяльності та ціннісні орієнтації до здорового способу життя, що регулюють поведінку під час повсякденної та професійної діяльності.

Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутнього фахівця аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки варто розуміти як цілеспрямований вплив на систему мотивів та цінностей особистості з метою засвоєння студентом сукупності знань про здоров'я як найважливішої цінності життя, набуття вмінь аналізувати, оцінювати, контролювати свою активність зі здоров'язбереження і досвіду оздоровчих дій та розвитку необхідних для збереження здоров'я під час професійної діяльності особистісних якостей.

У дослідженні визначено структурні компоненти здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю: аксіологічний, гносеологічний та фізкультурно-оздоровчий.

3. Для визначення сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю розроблені наступні критерії і показники: мотиваційно-ціннісний (мотивація до збереження здоров'я і ціннісні орієнтації щодо свого здоров'я та здоров'я інших людей); когнітивно-усвідомлюваний (обсяг і повнота знань про здоров'я та способи його збереження; процедурні навички

збереження здоров'я під час професійної діяльності і в повсякденному житті) та особистісний (адаптаційні можливості і працездатність), які є підґрунтям для характеристики початкового, нормативного й активного рівнів сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю.

4. У дослідженні теоретично обґрунтовано модель формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки, яка базується на професійно-особистісному, діяльнісному, холістичному та компетентнісному підходах, спеціальних принципах формування здоров'язбережувальної компетентності (принципах системності, інтеграції, творчої спрямованості, орієнтації на інновації, освітньої рефлексії) та специфічних принципах професійно-прикладної фізичної підготовки (адекватності педагогічного впливу, формування позитивної мотивації, підвищення активності, удосконалення матеріально-технічного забезпечення), передбачає удосконалення змісту (освітні програми, спецкурси, програми тренувань), форм (проблемна лекція, лекція-бінар, лекція-візуалізація, семінарські заняття), методів (словесні, практичні, наочні, інтерактивні, імітаційно-ігрові, проектні, проблемні) та засобів (комплекси фізичних вправ, ІКТ)

Розроблена модель формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки ґрунтується на забезпеченні позитивної мотивації майбутніх аграріїв до набуття здоров'язбережувальної компетентності, доповненні змісту навчальних дисциплін професійно-прикладної фізичної підготовки питаннями здоров'язбережувальної тематики та введенням до переліку вибіркових дисциплін інтегрованого спецкурсу, використанням інтерактивних форм і методів навчання, що забезпечують формування у студентів ціннісного ставлення до здоров'я та досвіду його збереження і відновлення.

Статистичний аналіз результатів педагогічного експерименту підтверджує ефективність запропонованої моделі формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки на рівні значущості 0,05 за кожним із показників.

5. Проведений аналіз результатів формувального етапу експерименту в контрольних та експериментальних групах свідчить про ефективність упровадження в процес професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх фахівців аграрного профілю навчальних посібників, практичних рекомендацій, що дозволяє студентам ефективно здійснювати здоров'язбережувальну діяльність у майбутній професійній діяльності.

Перспективними напрямками подальших досліджень вважаємо: удосконалення навчально-методичного забезпечення формування здоров'язбережувальної компетентності; пошук мотиваційних ресурсів для утвердження в суспільстві цінностей здорового способу життя; розроблення педагогічних засад професійного самовдосконалення та неперервного професійного розвитку майбутніх фахівців аграрного профілю.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Навчальні посібники

1. Силкові види спорту: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / П.Ф. Рибалко, С.М. Харченко, В.А. Матлаш, І.Д. Ліфінцев. Суми: Видавництво ФОП Цьома, 2017. 112 с. (рекомендовано вченою радою СНАУ, протокол № 3 від 21.03.2017 р.)

Статті у наукових фахових виданнях України

2. Харченко С.М., Матлаш В.А., Ліфінцев І.Д. Особливості професійно-прикладної фізичної підготовки студенток в аграрних ВНЗ. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми, 2016. № 3 (57). С. 463-470.

3. Самохвалова І.Ю., Матлаш В.А., Ліфінцев І.Д., Харченко С.М. Оптимізація показників фізичного здоров'я студенток аграрного університету. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт*. Чернігів : ЧНПУ, 2016. Вип. 136. С. 198-201.

4. Матлаш В.А., Рибалко П.Ф., Харченко С.М. Динаміка показників психологічної підготовки студентів аграрного університету під впливом секційних занять з шахів. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. Чернігів : ЧНПУ, 2017. Вип. 142. С. 112-215.

5. Рибалко П.Ф., Харченко С.М., Матлаш В.А. Професійно-прикладна фізична підготовка студенток аграрного ВНЗ, що займаються в секції з футболу. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. Чернігів : ЧНПУ, 2017. Вип. 149. С. 212-214.

6. Харченко С. Аналіз результатів педагогічного експерименту з формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки. *Гуманізація навчально-виховного процесу. Збірник наукових праць*. Слов'янськ, 2018. № 1 (87). С. 198-215.

7. Харченко С.М. Критерії та рівні сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки»*. Черкаси, 2018. № 4. С. 118-124.

Опубліковані праці апробаційного характеру

8. Харченко С.М., Матлаш В.А. Розвиток швидкісно-силових якостей у гравців жіночої міні-футбольної команди аграрного університету. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення: матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених* (м. Суми, 21-22 квітня 2016 р.). Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2016. Т. II. С. 292-295.

9. Харченко С.М., Матлаш В.А. Мотиваційні потреби в руховій активності студентів аграрного ВНЗ. *Педагогіка і сучасні аспекти фізичного виховання: збнаук. праць II Міжнар. наук.-практ.конф.* (м. Краматорськ, 21-22 квітня 2016 р.) Краматорськ : ДДМА, 2016. С. 23-29.

10. Харченко С.М. Про формування здоров'язбережувальної компетентності у майбутніх фахівців аграрного профілю. *Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця (НПК-2017): матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Суми, 7-8 грудня 2017 р.). Суми, 2017. Ч. 2. С. 136-137.

11. Чхайло В.С., Харченко С.М., Ліфінцев І.Д. Організація силових підготовки студентів на прикладі занять пауерліфтингом. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення: матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених* (м. Суми, 17-18 травня 2018 р.). Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2018. Т. I. С. 270-274.

Опубліковані наукові праці,

які додатково відображають наукові результати дисертації

12. Харченко С.М. Експериментальний аналіз психофізичних особливостей студентів аграрних спеціальностей. *Молода спортивна наука України: зб. наук. праць з галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини*. Львів, 2003. Вип. 7. Т. 2. С. 242-246.

13. Харченко С.М. Мотиваційні потреби в руховій активності студентів аграрних вузів. *Молода спортивна наука України: зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту*. Львів, 2004. Вип. 8. Т.4. С. 368-374.

14. Харченко С.М., Ліфінцев І.Д., Рибалко П.Ф. Фізкультурно-оздоровча робота у студентських гуртожитках вищих навчальних закладів як засіб зміцнення здоров'я студентів. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації. Збірник наукових праць*. Вінниця: ТОВ «Планер», 2016. Вип. 1. С. 194-199.

15. Харченко С.М., Матлаш В.А., Ліфінцев І.Д., Самохвалова І.Ю. Атлетична гімнастика – оздоровчі заняття. Практикум до самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів усіх спеціальностей. Суми: Видавництво ФОП Цьома, 2018. 146 с.

АНОТАЦІЇ

Харченко С.М. Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Сумський національний аграрний університет, Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, Суми, 2018.

Дисертаційну працю присвячено проблемі формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки: представлено результати аналізу досліджуваної проблеми в педагогічній теорії і практиці, зокрема проаналізовано сучасні вимоги та підходи до професійно-прикладної фізичної освіти майбутніх аграріїв, особливості їх професійної діяльності й підготовки, а також уточнено сутність поняття «здоров'язбережувальна компетентність майбутніх фахівців аграрного профілю»; визначено критерії та рівні сформованості здоров'язбережувальної компетентності; надано теоретичне обґрунтування моделі формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю, а також розкрито методичні особливості її реалізації. У дисертаційному дослідженні представлено результати експериментальної перевірки моделі формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки.

Матеріали дослідження можуть бути використані викладачами фізичної культури у процесі професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх фахівців аграрного профілю.

Ключові слова: здоров'язберезувальна компетентність, професійна компетентність, майбутні фахівці аграрного профілю, професійно-прикладна фізична підготовка.

Харченко С.М. Формирование здоровьесберегающей компетентности будущих специалистов аграрного профиля в процессе профессионально-прикладной физической подготовки. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук (доктора философии) по специальности 13.00.04 «Теория и методика профессионального образования». – Сумский национальный аграрный университет, Сумский государственный педагогический университет имени А.С.Макаренка, Сумы, 2018.

Диссертационная работа посвящена проблеме формирования здоровьесберегающей компетентности будущих специалистов аграрного профиля в процессе профессионально-прикладной физической подготовки: представлены результаты анализа исследуемой проблемы в педагогической теории и практике, в частности проанализированы современные требования и подходы к профессионально-прикладной физической подготовке будущих аграриев, особенности их профессиональной деятельности. Уточнено понятие «здоровьесберегающая компетентность будущих специалистов аграрного профиля»; определены критерии и уровни сформированности здоровьесберегающей компетентности; теоретически обоснована модель формирования здоровьесберегающей компетентности будущих специалистов аграрного профиля, а также раскрыты методические особенности ее реализации. В диссертационном исследовании представлен статистический анализ результатов, подтверждающий эффективность экспериментальной проверки модели формирования здоровьесберегающей компетентности будущих специалистов аграрного профиля в процессе профессионально-прикладной физической подготовки.

Материалы исследования могут быть использованы преподавателями физической культуры в процессе профессионально-прикладной физической подготовки будущих специалистов аграрного профиля.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, здоровьесберегающая компетентность, будущие специалисты аграрного профиля, профессионально-прикладная физическая подготовка.

Kharchenko S.M. Formation of healthcare-saving competence of future specialists of agrarian profile in the process of professional-applied physical training. – Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.

Dissertation on the receipt of a scientific degree of the candidate of pedagogical sciences (PhD) on a specialty 13.00.04 “Theory and methods of professional education”. –

Sumy National Agrarian University, Makarenko Sumy State Pedagogical University, Sumy, 2018.

The dissertation is devoted to the problem of formation of healthcare-saving competence of future specialists of the agrarian profile in the process of professional-applied physical training. The results of the analysis of the problem under study in the pedagogical theory and practice are presented, in particular, the modern requirements and approaches to the professional-applied physical education of future agrarians, features of their professional activity and preparation, as well as clarified the essence of the concept of "health-saving competence of future specialists agrarian Profile ". The criteria and levels of formation of healthcare-saving competence are determined. Theoretical substantiation of the model of formation of health-saving competence of future specialists of the agricultural profile is given, as well as the methodical features of its implementation are revealed.

In the study the health-conservation competence of future specialists in the agricultural profile is interpreted as an integrated characteristic of the qualities of a specialist that is formed in the process of vocational and applied physical training and reflects the level of his knowledge about health and its components, methods and methods of its preservation and strengthening, the safety of the professional activity, experience of cognitive and practical activity and value orientations to a healthy lifestyle that regulate behavior during daily and professional activity.

It is substantiated that the structural components of the health-saving competence of future specialists in the agrarian sector are as follows: axiological (awareness of the value of health and the need for its preservation, care for their health and health of other people, motivation to preserve health), epistemological (knowledge about health and methods of its formation, preservation and strengthening), physical culture and health (ability to use the acquired knowledge to preserve their health and solve professional tasks, as well as individual psi deep geological qualities are important for future specialists of agrarian profile).

The author's model of formation of the health-saving competence of future specialists of the agricultural profile in the process of professional-applied physical training is presented. The developed model includes the interconnected structural components: the target (containing the purpose), methodological (contains approaches and principles), methodical (contains content, methods, forms and means) and diagnostic and productive (contains components of health and preserving competence, criteria and indicators) blocks.

The developed model reflects the ways of forming the healthcare-saving competence of future specialists of the agrarian profile in the process of vocational and applied physical training: forms (problem lecture, lecture-binary, lecture-visualization, seminars, training sessions, independent work), methods (verbal, practical, visual, problem, interactive, simulation-game, design) and means (complexes of physical exercises of innovative orientation and ICT) that provide the formation of health-preserving competence of May the future specialists of the agrarian profile in the process of professional-applied physical training. The indicated forms and methods of professional-applied physical training ensured not only the formation of knowledge, skills and habits of healthcare of future specialists in the agricultural sector, but also the development of their personal qualities.

In the dissertation research the results of experimental verification of the model of formation of health-saving competence of future specialists of agrarian profile in the process of professional-applied physical training are presented.

Materials of research can be used by teachers of physical culture of higher agricultural educational institutions in the process of professional-applied physical training of future specialists of agricultural profile.

Keywords: professional competence, health-saving competence, future specialists of agrarian profile, professional-applied physical training.